

v Srbiji, temveč da je začela svoje unitaristične in hegemonistične tipalke (vidno) iztezati tudi v Črno goro, Makedonijo ter celo na Hrvaško in v BiH, medtem ko je v Sloveniji čutiti poskuse, da bi tukajšnje srbske priseljence uporabila za šesto kolono »protibirokratske revolucije« (pojem pete kolone je namreč že zgodovinsko zaseden); da je končni cilj sedanje srbske politike torej unitarna Jugoslavija pod vlado »močne Srbije«. Da ji gre torej za nacionalno hegemonijo, pri čemer ji je partija le vzvod za doseg cilja, sicer pa evidentno deveta brigada. Kako bi si sicer partijski sekretar Črne gore lahko nekaznovano dovolil v javnem govoru goniti en cel narod z zemlje, na kateri živi in dela že tisoč štiristo let? Kakšna je »linija« partije, ki dovoljuje in celo nagrajuje takšne nemogoče politične ekscese?

In vsaj še v dveh pogledih je bilo sprejetje ustavnih dopolnil nadvse pomembno. Predvsem je bilo prvi jasni udarec, ki ga je pred očmi vse Jugoslavije dobila srbska hegemonistična politika, kar zbuja upanje, da se bo lažje postavil na zadnje noge še kdo drug v tej naši nesrečni deželi. Slovenska dopolnila so poleg tega, kar pač so za Slovence, zato obenem tudi droben up za vso Jugoslavijo.

In drugo, kar velja še posebej poudariti: zaradi sprejetja dopolnil in strašne gonje, ki se je sprožila proti njim, je Slovenija pridobila simpatije po znatnem delu Jugoslavije in marsikje po svetu, obenem pa se je vsaj po Evropi tudi močno razširila vednost o narodni samosvojesti Slovencev, saj nas je tuja javna zavest vse doslej iz nevednosti in nezainteresiranosti uvrščala med nekakšno brezimno in brezoblično jugoslovansko ljudstvo.

(Ljubljana, 8. oktobra 1989.)

Miloš
Mikeln

Zgodba za vse čase, zgodba brez konca

Ko se je to začelo, pred poldrugim letom, in kakor je bilo tedaj napovedano, naj bi se končalo kot lagoden sprehod po uhojenih stopinjah poprej opravljenih zveznih ustavnih sprememb, se mi je zdelo nesmiselno in odveč, kar sem tudi napisal v podobni anketi Sodobnosti, kot je ta.

Zato smo tedaj v pisateljskem društvu formulirali zahtevo: najprej nova slovenska ustava, šele nato se pogovarjamo o jugoslovanski ustavi. Spočetka je bila to herezija, pod pritiskom naglo zoreče javne zavesti pa je to tezo povzela tudi slovenska etabliрана politika. Čas nam zelo hitro teče te čase. Če mi je dovoljeno malo grenkega zadovoljstva: moja generacija, ki je zapravila vse življenje v spopadih za svobodnjaški socializem po meri severozahodne Evrope, kjer je v resnici rojstni kraj avtentične socialistične misli, zdaj, dve desetletji po zadnjem hudem porazu 1971/72, vsaj na stara leta doživlja zakasnelo zadoščanje.

Tako je iz dopolnil slovenske ustave nastalo nekaj čisto drugega, kot so načrtovali prvotni pobudniki teh dopolnil: namesto liturgičnih besednih vaj na vnaprej dano in znano intonacijo o proizvajalcu, ki razpolaga z vso družbeno reprodukcijo itn. itd., kot smo jih poslušali zadnja desetletja, je

ustavna komisija slovenske skupščine pod pritiskom javnosti in v dolgotrajnem naporu, za katerega zasluži vse priznanje, jasno zarisala smer, ki naj nas v kratkem pripelje do moderne, resnično demokratične in pluralistične slovenske ustave, obenem pa jasno napoveduje tudi slovenske zahteve in slovenski delež pri oblikovanju nove ustave sodobne jugoslovanske federacije. Če to slednje nikakor ne bi šlo, če Jugoslavije pri najboljši volji ni mogoče preoblikovati v sodobno zvezno državo svobodnih državljanov in enakopravnih narodov in narodnosti, pa nas bo ta pot, začrtana s sedanjimi amandmaji, legalno vodila k premisleku o samostojni državi Sloveniji in, če nam premislek tako pokaže, k ustreznim legalnim in legitimnim dejanjem v to smer.

Zadovoljstvo Slovencev s tem, kar se je zgodilo v naši skupščini 27. septembra 1989 ob 19.20, je upravičeno. Za kako evforijo pa ni vzroka. Izkazana ljudska volja je eno, njeno uresničevanje pa je vedno bilo in bo nekaj drugega.

Na marsikaterem področju bodo še hude bitke, vidne in skrite.

Za oblast in za denar.

Od slednjih, na primer: z realno negativnimi obrestmi na kredite, dodeljene samo tistim, ki so bliže koritu, se prelivajo iz drugih delov države milijarde dolarjev, ali, zvezna vlada in narodna banka predpišeta visoko obvezno rezervo poslovnih bank, pa je šlo iz Slovenije nekaj sto milijonov dolarjev, ali, vzdržujeta nerealno visok tečaj klirinškega dolarja, pa spet gredo stotine milijonov iz žepov bolj uspešnih v žepe manj uspešnih, in tako naprej, ne da bi večina ljudi vedela, za kaj gre, in ne da bi se to jasno videlo, v nekaterih primerih pa tudi sploh dalo natančno izračunati.

Ozadje napadov na »slovenske sporne amandmaje«, na videz brezumnih, je torej v resnici zelo umno: denar in oblast.

Glede prvega sem že nekje javno rekel: narodni dohodek na prebivalca je v Sloveniji, okroglo, 5000 dolarjev, jugoslovansko povprečje je 2500 dolarjev – torej, če se komu posreči spraviti osebno in družbeno »porabo« v Sloveniji na jugoslovansko povprečje, bo ožel iz nje pet milijard dolarjev letno; pa tudi če je ne bi spravil čisto na povprečje, lahko dobi iz nje velike milijarde. To pa nikakor niso mačje solze. S takim denarjem se pa že da kaj početi. Potem se da mirno izgubiti milijon delovnih dni na en sam dan na enem samem mitingu, saj to plačajo drugi.

Kako plačajo – o, za to je tisoč in ena metoda. Nekaj sem jih spotoma omenil, jih je pa še in še. Poglejmo Češko, ki je bila leta 1938 v vrhu evropskega standarda in gre odtlej z njo samo navzdol, in druge poučne primere.

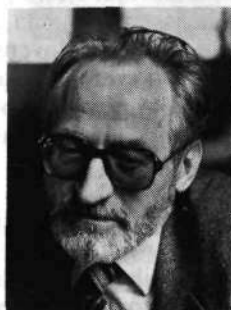
Zato je na vseh nacionalboljševiških zborovanjih te dni tako pomembno poudariti, da hoče biti Slovenija drugačna od drugih, da se izmika povprečju, da hoče biti nad njim – če povzamem samo najbolj umirjene obtožbe in pustim vihtenje sabelj in podobne norije ob strani.

Glede drugega, oblasti, pa: vse rohnenje o separatizmu in sebičnosti in odcepitvi Slovenije so demagoške parole avtorskih politikov, ki hočejo v svojih okoljih in v celi državi za vsako ceno obdržati svojo enostrankarsko oblast, pa jim je seveda slovenski model moderne pluralistične družbe nevaren kot kuga, ki more kaj naglo okužiti tudi njihove, zdaj še z demagoškimi polnesnicami in čistimi lažmi zmedene in zapeljane podložnike.

Tako smo soočeni z vsem primitivizmom, ki neizogibno spremlja izbruh take balkanske šovinistične avtokracije, v kateri dobijo prvo in

glavno besedo razgrajaji, rokohitrci in sleparji na vseh področjih, od politike, prava in ekonomije do žurnalizma in književniških sestankov in književnih Novin.

Stara zgodba. Oblast in podložništvo. Povsod na svetu stara in hkrati tako ali drugače vedno nova. Zgodba za vse večne čase, zgodba brez konca. Da bo podložništva na Slovenskem te naše čase malo manj, naj pripomorejo ti ustavni amandmaji in za njimi nova slovenska ustava, ki jo je treba začeti delati takoj.

Tone
Pavček

Ustavna dopolnila – korak k ustavi prihodnosti?

Najpoprej:

Ob hrupu in trušču in stopnjevanih pritiskih na slovensko politično vodstvo, pa še posebej, tik pred zasedanjem, na delegate slovenske skupščine, se je zgodilo, kar se je moralo zgoditi: strnjeni kremeniti Slovenci so z navdušenjem, kakršnega ta dopolnila ne zaslužijo, sprejeli spremenjeno ustavo svoje države in z velikim srcem ter malo posluha prvič

zapeli Zdravljico kot svojo novo državno himno. Pri tej enotnosti, za katero imajo zagotovo precej zaslug napačne politične poteze drugačne politične usmeritve v Jugoslaviji, se je mimogrede pozabilo na preprosto resnico, da v celoti vzeto, ustavna dopolnila v svojem vsebinskem jedru še daleč niso popolna in ne taka, ki bi zadovoljevala sodobno, tudi slovensko, lakoto po pravici, demokraciji, političnih in državljanskih svoboščinah, ki bi, preprosto rečeno, kar se da popolno zaščitila posameznika in njegovo narodno skupnost pred samovoljo oblasti. Je že tako, da v času napadov in ob občutenju ogroženosti postane obrambna moč silovitejša, osredotočena na pglavnitno, na obrambo celote, ne da bi pri tem mogla misliti na podrobnosti in na slepa, gluha mesta v tej celoti. Nekako tako je bilo tudi s temi dopolnili. Zdaj prihaja na dan ponovno zanimanje za vsebinske pomenljivosti tega ali onega člana, te ali one formulacije in že se kažejo tudi prve razpoke v čustvujoči enotnosti ob sprejemanju dopolnil. Člen o volitvah v družbeno politični zbor, se pravi misel o prihodnjem resničnem političnem pluralizmu in o zanj primernih volitvah, kaže na tako razpoko, a tudi na več. Na to, da so tu ustavna dopolnila korak, rečemo lahko uspešen korak, k moderni ustavi slovenske družbe prihodnosti, a ta družba zagotovo še zdaleč ne bo in ne bi smela biti v znamenju kakšnega monolitno enotnega sistema enoznačnosti, a normalna civilna družba, v kateri se različni interesi usklajujejo v iskanju najboljših poti za blaginjo vseh državljanov.

In še:

Vsekakor pa bi bilo napačno in krivično, če ne bi teh ustavnih dopolnil k slovenski ustavi imenovali pridobitev v občutenju in uveljavljanju slovenske državnosti, suverenosti slovenskega naroda in za bolj pravi in resnični federalizem. Čeprav nekoliko drži očitok, da so bila ta dopolnila pretežno naravnana v osmišljanje in uzakonitev državnosti, narodnih pravic in da je ostajal posameznik, državljan te slovenske države, nekako v ozadju, bo le res, da sta ohlapnost slovenske državnosti in pomanjkanje realne državo-